

Fjeld-Ljom.

Pressemuseet Fjeld-Ljoms Venner
Røros

Rapport: Medieseminaret «Fra bly til kunstig intelligens» Røros, april 2024

Pressemuseet Fjeld-Ljoms Venner arrangerte 10.-11. april 2024 seminaret «Fra bly til kunstig intelligens» på Røros Hotell.

Seminaret var støttet av Fritt Ord, Trøndelag fylkeskommune og flere mediebedrifter, og ble ledet av Trond Degnes og Jan Erik Øvergård.

Seminaret ble svært vellykket med positive tilbakemeldinger fra en rekke av deltakerne.

Lokalavisa Fjell-Ljom strømmet seminaret direkte, og opptak av seminaret i sin helhet kan ses her:

<https://www.fjell-ljom.no/pressemuseet-fjeld-ljoms-venner-seminar/fra-bly-til-kunstig-intelligens/220526>

Pressemuseet Fjeld-Ljom, Stigersveien, Røros, avishus siden 1891, museum siden 1986. Venneforeningen, som ble stiftet i 1991, har som primær oppgave å bevare dette som et levende museum.

Torry Pedersen, sentral presseman i en årrekke, holdt hovedforedraget på seminaret.

Vellykket seminar

Basert på tilbakemeldinger fra deltakere på seminaret, både foredragsholdere og de som satt i salen, vil vi hevde at dette var et vellykket seminar. Vi fikk presentert Pressemuseet Fjeld-Ljoms Venner og arbeidet vi gjør, både med vedlikehold av gamle maskiner og utnyttelsen av disse i trykking av en årlig museumsavis. Samtidig fikk vi trukket linjene fra den viktige rollen som avisene hadde i demokratiet og for ytringsfriheten i tidligere tider, og fram mot dagens situasjon der vi lever i en totalt forandret verden, men hvor nettopp demokrati og ytringsfrihet er minst like viktig.

Avishuset Fjeld-Ljom på Røros er unikt på flere vis. Først og fremst ved å være det siste bevarte avishuset i Norge. Vi hadde i sin tid hundrevis av slike avishus, med redaksjon, ekspedisjon, setteri og trykkeri under samme tak. Nå er det bare ett bevart hus igjen, Fjeld-Ljom. Og faktisk så er det slik at Venneforeningen i Fjeld-Ljom er den eneste utgiver av en årlig avis produsert på antikvarisk og bevaringsverdig utstyr. Vi er alene i Norge, trolig også i hele Europa.

Vårt formål med seminaret «Fra bly til kunstig intelligens» var å se på nettopp spennvidden i denne historien, og med underliggende formål å virke for tanken om et Norsk Pressemuseum, som kan springe ut av de særegne lokalene på Røros og iveren til Venneforeningen. Norske lokalaviser fortjener et nasjonalt museum, og det finnes ikke noe annet sted å legge dette til enn Røros.

Røros-kveld

Røros er i flere år kåret til Norges kulturkommune nummer en, og vi ville markere dette med en egen Røros-kveld i forkant av selve seminaret.

Ordfører Isak V. Busch takket ja til å være med å ønske seminardeltakerne velkommen til Røros. Blant gjestene, og foredragsholderne, var Tage Pettersen, mediepolitisk talsperson for Høyre og nestleder i Familie- og kulturkomiteen på Stortinget. De to fikk seg en hyggelig prat på tvers av partigrensene og stemningen var god, noe som ikke minst kveldens underholdere bidro til. Arnfinn Strømmevold, kjent som en av skaperne bak spelet «Elden», bidro med to avdelinger, mens

Astrid Gynnild og Guri Jortveit, henholdsvis medieprofessor i Bergen og redaktør i Arbeidets Rett på Røros, ga oss innblikk i morsomme og bisarre historier fra pressehistorien på Røros.

Arnfinn Strømmevold underholder stortingsrepresentant Tage Pettersen og ordfører Isak Veierud Busch

Seminardagen

Jan Erik Øvergård, styreleder i Pressemuseet Fjeld-Ljoms Venner, innledet seminaret med en kort gjennomgang av de viktigste arbeidsområdene til foreningen. Stiftelsen Rørosmuseet, som eier avishuset ved Hyttelva, og Museene i Sør-Trøndelag (MiST) som forvaltningsorgan, er ikke delaktig i bevaring av den immaterielle kulturarven som sørger for liv i avishuset og produksjon av en årlig museumsavis. Dette besørger av Venneforeningen alene. I tillegg har foreningen nå etablert et internasjonalt samarbeid, delvis finansier gjennom tilskudd fra EU-kommisjonen og Europarådet.

Arbeidet har som formål å sikre rekruttering og kompetanse i bruk og vedlikehold av det tekniske utstyret som gikk ut av kommersiell bruk for femti år siden.

I dette arbeidet har Venneforeningen utviklet et godt samarbeid med andre museer, så som Museum für Druckkunst i Leipzig. Poenget er at vi må evne å se Europa under ett i dette arbeidet.

Teknologiskiftene

Hovedinnlegget under seminaret ble holdt av Torry Pedersen. Han har lang fartstid på ledernivå i norsk presse, og da særlig i Verdens Gang.

I ettertid fikk vi høre at Torrys innlegg alene var verdt deltakeravgiften. Foredraget kan ses i sin helhet på opptaket, men la oss bare løfte et poeng her: Hvert femtende år skjer et teknologiskifte, dette kan bevises historisk etter krigen. Milepeler som den første datamaskinen, PC-en, internett, smarttelefon – og nå kunstig intelligens er beviser på dette. Skiftene har alltid hatt sine motstandere, samtidig som skiftene alltid har hatt i seg et skritt framover i utviklingen.

Torry Pedersen

Ytringsfrihet og mediestøtte

To andre innlegg før lunsjpausen som hver på sitt vis bidro til å kaste lys over en utfordrende mediesituasjon i Norge i dag:

Ove Mellingen, sjefredaktør i Telemarksavisa, har markert seg som en uredde redaktør når det gjelder å slippe til ulike syn i kommentarfeltene. Han bruker aktivt sosiale medier som redaktør, og mener at redaktører som ikke våger å slippe ulike stemmer til i det offentlige rom, virkelig må tenke seg om. I våre dager er sosiale medier en viktig del av demokratiet og dialogen i det offentlige rom.

Tage Pettersen, mediepolitisk talsperson for Høyre og nestleder i Familie- og kulturkomiteen på Stortinget snakket blant annet om produksjonsstøtten til mediene. Denne er en liten del av den totale offentlige støtten, når blant annet momsfriskatt bringes inn i bildet, men likevel den delen som skaper den skarpeste politiske debatten. Betyggende, syntes mange, at Pettersen ikke tok til orde for noen dramatiske endringer i statlig støtte til mediene.

Tage Pettersen tok seg også tid til et besøk i Presse-museet. Her fotograferer han trykkerne Arvid Rotbakken (delvis skjult) og Arne Wold.

Den lokale dragkampen

Etter lunsj og et musikalsk innslag ved Vegar Dahl, som har tonesatt tekster av Johan Falkberget, ble de to lokale redaktørene Guri Jortveit fra Arbeidets Rett og Nils Kåre Nesvold fra Fjell-Ljom sluppet til.

Redaktør i «Retten», Guri Jortveit (t.v.), og medieprofessor Astrid Gynnild bidro både under Røros-aften onsdag og på seminaret torsdag.

Røros har en over hundre år lang tradisjon med et stort mediemangfold, og i tillegg til de to nevnte finnes det nå også nettaviser og lodalradio i regionen, og et eget NRK-kontor er under etablering.

Tema for ordskiftet mellom redaktørene var fordeler og ulemper ved konserndannelsene i avisbransjen, med «Retten» som heleid av Amedia og Fjell-Ljom som i hvert fall i praksis arbeider som et uavhengig organ, selv om samme Amedia også er tungt inne på eiersiden der.

Medieprofessor Astrid Gynnild fra Universitetet i Bergen oppsummerte både det skarpe ordskiftet mellom de lokale redaktørene og hele medieseminaret.

Som nevnt så er hele seminaret tilgjengelig i opptak på nettsidene til Fjell-Ljom og vel verdt å bruke tid på, for alle som ikke hadde anledning til å følge det direkte.

Besøk i avishuset

De fleste som deltok på seminaret, tok seg også tid til å besøke avishuset Fjeld-Ljom, der den driftige gjengen i Venneforeningen sørget for at det var full aktivitet gjennom hele uka, fra onsdag til lørdag. Noe som resulterte i flere innlegg i sosiale medier og på nettet for øvrig. Her er noen eksempler.

Tage Pettersen har flere innlegg på Facebook:
<https://www.facebook.com/mosserepresentanten>

Nea Radio har en bred publisering med tekst, bilder og intervjuer:
<https://www.nearadio.no/kultur/i/nyRRaa/dunsten-av-bly-og-lyden-av-gamle-maskiner-naa-trykkes-aarets-fjeld-ljom>

Arbeidets Rett:
<https://www.rettten.no/ta-redaktoren-pa-roros-hvis-vi-ikke-far-til-disse-kommentarfeltene-har-vi-ikke-vi-ikke-a-gjore/s/5-44-879485>

Fjell-Ljom:
<https://www.fjell-ljom.no/arbeidets-rett-demokrati-fjell-ljom/klikkhoreriet-pa-forstesidene-preger-konsernavisene/220677>

I tillegg har Fjell-Ljom som nevnt innledningsvis også hele seminaret liggende ute i opptak.

Røros, april 2024.

Trond Degnes

Jan Erik Øvergård

Pressemuseet Fjeld-Ljoms Venner

Arbeidets Rett

Fjell-Ljom

